

El president ucraïnès Víktor Iúshenko, de 55 anys d'edat, parla sobre el conflicte creixent amb Moscou, sobre la situació perillosa a Crimea, sobre la lluita pel poder amb la primera ministra Iúlia Timoixenko i sobre els culpables del seu enverinament.

“Una greu amenaça”

Senyor president, avui dia, enlloc més d'Europa no hi ha tanta tensió com entre els dos grans països de l'est. Per què s'han malmès tant les relacions entre Moscou i Kíev?

—Hi ha dos motius: amb la Unió Soviètica va caure un gran imperi. Per a molts polítics russos no és fàcil d'assumir que hi ha nous estats independents, amb un punt de vista propi sobre el passat i amb un futur propi. En segon lloc, hi ha problemes que hem heretat, com la flota de la mar Negra. La nostra constitució prohibeix que hi haja bases militars estrangeres al nostre territori. I dels temps soviètics ens queda la dependència com a consumidors i com a país de trànsit del gas rus, amb tots els conflictes conseqüents, prou sabuts de tothom.

—Fa poc Rússia va retirar els seus ambaixadors d'Ucraïna, però no n'hi ha enviat cap de nou. El president Medvedev us va enviar una carta que deia que el pròxim ambaixador arribaria quan deixàreu de ser cap d'estat. Açò és un esdeveniment sense precedents.

—Sí. I aquestes intervencions incorrectes en els nostres afers interiors no només ens afecten a nosaltres, sinó tot Europa. Els russos són un gran poble, nosaltres els respectem i ens esforcem per tenir-hi bones relacions. Però com voleu que milloren si es qüestiona constantment la nostra sobirania? La carta del president rus no només va adreçada a mi, i tem que açò encara no s'ha entès a Europa.

—Però per als russos sí que es tracta sobretot de vós: Medvedev us acusa de prendre un rumb “anti-rús”, i per al 47% dels russos Ucraïna és “un estat poc amable”. A més us retrauen que l'any passat soldats ucraïnesos i tropes nacionalistes van lluitar al bàndol georgià en la guerra contra Rússia: això és cert?

—No, és una mentida ben grossa. Estic disposat a donar suport a qualse-

vol investigació internacional. I també es va mentir en el conflicte del gas a principi d'any, per exercir una influència en l'opinió pública europea contra nosaltres.

—Però sí que vau donar suport al vostre amic Mikhaïl Saakaixvili, el president de Geòrgia, en aquella guerra, fins i tot amb armes.

—Abans que jo fora president ja hi havia un gran subministrament d'armes a Geòrgia. La nostra col·laboració tècnico-militar es mou dins el context del dret internacional. Pel que fa a la guerra entre Rússia i Geòrgia, vam donar suport a Geòrgia perquè no ens plantejàvem res més. No es tracta de Geòrgia, sinó de principis fonamentals com la integritat territorial. Açò és una pregunta per a tots els qui som a Europa: es pot infringir l'arquitectura de seguretat internacional o no? És trist de veure què poc que intercedeixen les democràcies europees a favor dels propis valors fonamentals.

—Medvedev també us retrau que voleu reprimir la llengua russa, tot i tenir una minoria russa de vuit milions i encara més ucraïnesos rusòfons.

—Nosaltres tenim un problema de llengües, però afecta sobretot la llengua ucraïnesa. Si parlem amb els nostres ciutadans, dos terços us contestaran en rus. Més de la meitat del nostre pressupost per a l'educació es gasta en classes escolars en rus.

—Aleshores, per què no feu que el rus siga segona llengua oficial?

—Com a garant de la Constitució he de conservar l'ucraïnès com a única llengua estatal. Amb la nostra llengua materna protegim la nostra cultura. Això ajuda d'una manera determinant a conservar la independència. Quan una nació perd la seua llengua, perd la seua memòria, la seua història i la seua identitat.

—Parlem de Crimea. Darrerament, hi ha xocs entre la policia ucraïnesa i personal militar de la flota russa de la mar Negra perquè hi enderroqueu fars i hi deteniu el transport de míssils. A què trauen cap aquestes provocacions si de tota manera el contracte d'arrendament de les bases expira el 2017?

—Hi ha un contracte de base i quatre protocols afegits sobre l'esta-

da temporal d'aquesta flota al nostre territori. Però una gran part de l'acord no es compleix. Moltes superfícies utilitzades pels militars tenen fins estranys, com ara la construcció de viles privades. Darrere s'amaga l'anarquia i el desordre. Per exemple, el problema dels 134 fars que hi ha al nostre territori destinats a la navegació: Rússia simplement ha monopolitzat les construccions. Si realment totes s'usaren per a la flota hauríem d'arribar a un acord. I també hem de tenir el dret de controlar la magnitud de la tropa i el nombre de vaixells, perquè no augmenten. Cap país amb bases estrangeres al seu territori no pot renunciar a fer-ho; per interès de la seua pròpia seguretat.

—A Crimea, hi podria passar com a les províncies escindides de Geòrgia –Abkhàzia i Ossètia del Sud–: una secessió estimulada per Moscou?

“Quan una nació perd la seua llengua, perd la seua memòria, la seua identitat”

—No hi ha cap motiu intern per a això. El problema sorgeix quan algú d'alguna manera juga la carta de Crimea. Ací es crea una amenaça potencialment greu. Com a president, faig tant com puc per evitar-ho.

—Ja hi ha crides de russos de Crimea dient que Moscou hauria de donar suport a la segregació; si cal amb una guerra contra “els ximples” que actualment tenen el poder a Kíev.

—El desenvolupament de la situació dependrà de Rússia. Ja el 1993 el parlament rus va declarar la ciutat portuària de Sebastòpol ciutat russa; fou una decisió oficial i encara és vigent. Aquesta resolució mostra que hi ha forces que es decanten per una inestabilització de Crimea.

—La pressió que crea Moscou també té un altre motiu: vol evitar manifestament que Ucraïna siga acollida a l'OTAN.

—No entenc per què Rússia tracta de manera tan recelosa una jove democràcia fronterera. El 1654 Ucraïna va perdre la sobirania i es va convertir en una província perifèrica de l'imperi rus. Al segle XX Ucraïna va declarar sis voltes la independència i la va tornar a perdre cinc vegades més. Per a nosaltres, la pèrdua de la sobirania no és cap perill teòric, sinó l'experiència en la vida de moltes generacions. Sempre que hem perdut la sobirania ha estat pel mateix motiu: perquè hem estat víctimes de jocs de poder. Per això avui cerquem la seguretat a l'OTAN, una aliança de democràcies de la qual ja formen part els polonesos, els txecs, els lituans, els letons i els estonians.

—Mentrestant, occident es manté reservat, no només respecte a Rússia, sinó també per la decepció respecte als vencedors de la revolució taronja del 2004. Vós i la primera ministra Iúlia Timoixenko heu abocat Ucraïna a una crisi constitucional. Cadascú acusa l'altre de traïdor, corrupte o agent rus. Vós mateix heu perdut dramàticament influència. Per què és tan difícil de trobar consens en l'elit política del seu país?

—No compartesc en absolut la vostra opinió. He mostrat a aquest país una perspectiva positiva: els darrers quatre anys ja hi ha hagut un creixement real del producte interior brut al voltant del 7%. El pressupost nacional s'ha doblat, la renda mínima puja, les inversions estrangeres es quintupliquen. Esmente'm un altre país europeu amb aquests resultats. No n'he d'estar orgullós?

—Tanmateix, arreu hi ha una gran decepció per la vostra manera de governar.

—Els problemes començaren després de la revolució taronja, quan vam formar el govern i emergiren les primeres diferències. Discutíem sobre quina política volíem fer realment. La primera ministra Timoixenko va aturar reformes de l'economia de mercat i apostà per intervencions dirigistes: va limitar l'exportació de cereals i oli vegetal amb el pretext de combatre la inflació. L'any passat va arruïnar petits agricultors a base d'una importació de carn en massa: el nombre de

caps de bestiar va caure dramàticament. En lloc d'haver-hi competència dins d'una economia de mercat, hi ha populisme i corrupció.

—**A les democràcies europees això s'hauria de resoldre al parlament.**

—No tenim cap majoria capaç d'actuar. La primera ministra no pot dur endavant cap pressupost ni cap llei, no hi ha cap projecte per a resoldre els problemes de l'economia i de la política exterior. La primera ministra no anomena ni una sola vegada l'OTAN; ha oblidat els anhelats valors democràtics que tan alts manteníem durant la revolució taronja. La política dels populistes inhabilita el país, tot i que molts els aplaudesquen encara. El manteniment del poder s'ha convertit en un fi en si mateix. I a qualsevol preu: a base de traïció, pactes secrets i colps d'estat.

—**És una acusació ben dura contra aquella que una vegada fou companya de lluita a la plaça de la Independència de Kíev.**

—Lamentablement, després s'ha buscat aliats entre els contraris a la revolució per tal d'enderrocar el president. Diputats de la fracció parlamentària del meu partit foren comprats perquè la primera ministra s'assegurara el lloc.

—**Això sona més a república bananera que a Europa.**

—El motiu és la reforma de la constitució que es va dur a terme al parlament el 2004 per tal d'evitar un final sanguinari de la revolució. Aquesta reforma ha engarrotat tota l'estructura de poder: el meu dret a designar membres del govern ha quedat totalment limitat.

—**Fins i tot hi ha rumors sobre l'existència d'agrupacions mafioses al parlament.**

—Tenim diverses persones amb antecedents penals; junts podrien formar una fracció pròpia. La reforma de la constitució que ha fracassat ha permès que segueixen al parlament persones que només es preocupen de l'apropiació de determinades empreses i de controlar interessos financers privats.

—**I en açò Moscou és un simple espectador?**

—Només cal que es fixe en les activitats de la primera ministra i en els seus viatges a Moscou: quan ad-

vertesc sobre una cinquena columna sé de què parle.

—**El problema és que Iúlia Timoixenko té un 30% de suport segons les enquestes i vós, anant molt bé, en teniu entre un 6% i un 8%. Sou el gran perdedor de la lluita pel poder a Kíev.**

—No em vingueu ara amb aquestes xifres.

—**Òbviament, heu exigít massa als ucraïnesos amb la vostra ràpida aproximació a occident.**

—Després de divuit anys d'independència, l'aproximació a l'OTAN té per a mi una prioritat especialment alta. Gràcies a les relacions amb Europa ja hem aconseguit coses increïbles: alleujaments comercials, acords per al visat... N'estic convençut: per a aquest país no hi ha cap alternativa al rumb que jo defense.

—**Heu esdevingut un president solitari. Tot i això us presentareu a les eleccions del gener una altra vegada?**

—I tant. Els meus resultats als sondatges tornen a pujar. La carta de Medvedev ha enfortit la tendència.

—**D'ací a les eleccions, tal com vam prometre, podreu esclarir els dos grans afers d'estat: l'assassinat, el setembre del 2000, del periodista Georgi Gongadze, que va escriure sobre la corrupció entre els alts càrrecs, i l'enverinament que vam patir el setembre del 2004? La veritat va eixint a la llum molt a poc a poc, només quan algú espera un guany polític per a fer-ho.**

—Teniu una impressió enganyosa. El president no té dret a controlar la investigació judicial. Per a mi, aclarir l'assassinat de Gongadze és una qüestió d'honor. Tres dels implicats directament en l'assassinat ja han estat jutjats. D'això n'estic orgullós. Encara hem de trobar els culpables. Hi ha una cosa que ningú a occident no entendreà: hem de protegir nit i dia el testimoni principal que hem detingut, un general de la policia, perquè ningú no es venge. Hi ha gent de l'entorn de la primera ministra que no té interès en la investigació, perquè treballaren per a l'anterior president, Kutxma, sota el govern del qual va tenir lloc l'assassinat.

—**I el vostre enverinament en aquell sopar oficial el 2004?**

—Les investigacions s'han acabat. Els fiscals han interrogat més de mil testimonis. Una colla de diputats del parlament, entre ells el dirigent de l'oposició, Víktor Ianukòvitx, que en aquell moment fou cap de govern, no han declarat. Gent que va organitzar directament el meu enverinament es troben des de fa quatre anys a Moscou. M'he adreçat tres vegades al president de Rússia per demanar-li que deixi que siguin interrogats per investigadors ucraïnesos a la nostra ambaixada a Moscou. Entre els sospitosos hi ha un antic cap del servei secret en funcions, el cuiner i un dels cambriers. Totes aquestes persones són a Moscou.

Uwe Klusmann i Christian Neef
Traducció de Beatriu Vallès